

Jan Wojciechowski

*Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej
e-mail: jan.wojciechowski1@gmail.com*

Aktywność i skuteczność beneficjentów w ramach wdrażania lokalnej strategii rozwoju przez Lokalną Grupę Działania w Polsce na przykładzie Stowarzyszenia LGD Puszcza Notecka¹

Zarys treści: Celem pracy jest analiza aktywności i skuteczności beneficjentów końcowych w realizacji działań, podejmowanych w ramach wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju, realizowanej przez Stowarzyszenie Lokalną Grupę Działania Puszcza Notecka. Stowarzyszenie to funkcjonuje w ramach osi priorytetowej 4 Leader Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013. Beneficjenci końcowi są natomiast podmiotami, uzyskującymi dofinansowanie za pośrednictwem Stowarzyszenia. W artykule przeprowadzono analizę zmienności aktywności i skuteczności w układzie konkursów, ogłaszanych przez Stowarzyszenie w latach 2009–2014. Analiza obejmuje również ocenę zróżnicowania przestrzennego omawianych zjawisk w układzie gmin członkowskich Stowarzyszenia. Uzyskane wyniki odnosi się do zróżnicowania poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, w tym zróżnicowania jakości kapitału ludzkiego i kapitału społecznego badanych gmin. W artykule wskazano również na problemy i sukcesy związane z wdrażaniem Lokalnej Strategii Rozwoju.

Słowa kluczowe: Wspólna Polityka Rolna Unii Europejskiej, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, Lokalna Grupa Działania, Lokalna Strategia Rozwoju, fundusze europejskie

---

¹ Artykuł został opracowany na podstawie pracy magisterskiej pt. „Wpływ środków osi priorytetowej 4 Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na rozwój społeczno-gospodarczy gmin Lokalnej Grupy Działania Puszcza Notecka”, przygotowywanej w Zakładzie Analizy Regionalnej pod kierunkiem prof. UAM dr. hab. Pawła Churskiego.

Wprowadzenie

Wspólna Polityka Rolna jest pierwszą polityką Unii Europejskiej, prowadzoną od 1958 r., kiedy to na mocy traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Gospodarczą powołano do życia wspólny rynek dla państw członkowskich. Na rozwój obszarów wiejskich, stanowiący drugi filar tej polityki, w perspektywie finansowej 2007–2013 przeznaczanych jest rokrocznie 8–11% budżetu Unii Europejskiej, za pośrednictwem Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Bajek i in. 2007, Stankiewicz 2011, EU Budget... 2014). Podstawą interwencji publicznej w krajach członkowskich w omawianym zakresie są programy rozwoju obszarów wiejskich (Rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005), w tym w Polsce – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (PROW 2007–2013). Program ten składa się z czterech osi priorytetowych, z których oś 4 ukierunkowana jest na tworzenie Lokalnych Grup Działania (LGD). W PROW 2007–2013 na oś 4 przeznaczono 0,79 mld euro (Krajowy Plan... 2009, Program Rozwoju... 2009, 2013).

LGD są publiczno-prywatnymi partnerstwami, działającymi w skali lokalnej na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, w formie stowarzyszeń. Cechują się znaczną specyfiką w zakresie interwencji w proces rozwoju:

- 1) partnerstwem – w LGD na zasadach równości partycypują podmioty trzech sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego;
- 2) zintegrowaniem różnych grup interesów, służącym ogółowi społeczności wiejskiej poprzez opracowanie przekrojowej Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR), będącej fundamentem funkcjonowania LGD poprzez działania z różnych dziedzin życia społeczno-gospodarczego;
- 3) oddolnością – znacznym udziałem społeczności lokalnej w tworzeniu i realizacji LSR, co przyczynia się do budowania kapitału społecznego pod postacią zdolności i chęci lokalnej społeczności do współpracy;
- 4) terytorialnością – wdrażanie LSR odbywa się na spójnym obszarze;
- 5) innowacyjnością – LSR ma umożliwiać tworzenie i testowanie nowatorskich metod działania na rzecz zrównoważonego rozwoju i rozwiązywania problemów lokalnych;
- 6) możliwością samodzielnego zarządzania środkami finansowymi przez LGD;
- 7) tworzeniem sieci między LGD, co pozwala na wymianę doświadczeń i dobrych praktyk (Gierulska, Augustynowicz 2009; Peters 2012).

LGD funkcjonują w oparciu o budżet LSR i mają za zadanie realizować w nim działania osi 4 PROW 2007–2013: „Funkcjonowanie LGD”, „Wdrażanie projektów współpracy” oraz „Wdrażanie LSR”. W ramach „Wdrażania LSR” realizowane są pośrednio działania osi 3, poprzez wybór wniosków do finansowania spośród aplikacji złożonych przez beneficjentów z obszaru objętego LSR. Należy zatem stwierdzić, że aktywność i skuteczność w realizacji działań w ramach „Wdrażania LSR” jest w stu procentach oparta na aktywności i skuteczności beneficjentów. Wyboru wniosków do finansowania dokonuje organ decyzyjny – komitet lub rada LGD (Program Rozwoju... 2009, 2013, Ustawa z dnia 7 marca 2007..., Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 lipca 2008). W perspektywie

finansowej 2007–2013 funkcjonuje w Polsce 336 LGD, których obszar stanowi łącznie ponad 93% terenów wiejskich w kraju (Katalog LGD... 2012). Wybór LGD do realizacji LSR odbył się w 2009 r., a dokonały go wszystkie samorządy regionalne w Polsce, w porozumieniu z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, na podstawie wieloaspektowych kryteriów dostępu i wyboru (Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 maja 2008). Na obszarze województwa wielkopolskiego funkcjonuje 36 LGD, z których 31, w tym Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Puszcza Notecka (LGD PN), podlega nadzorowi ze strony podmiotu wdrażającego PROW 2007–2013 – Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego (UMWW), na podstawie umowy ramowej – o warunkach i sposobie realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju.

Celem artykułu jest identyfikacja różnicowania czasowego i przestrzennego aktywności i skuteczności beneficjentów końcowych (czyli podmiotów uzyskujących dofinansowanie za pośrednictwem LGD), w realizacji działań w ramach „Wdrażania LSR” przez LGD w Polsce na przykładzie LGD PN oraz określenie, w jaki sposób to różnicowanie może wpływać na poziom rozwoju społeczno-gospodarczego gmin. Badanie stanowi podstawę do wyznaczenia sukcesów i problemów, związanych z wdrażaniem LSR. Pozwala także na prowadzenie rozważań na temat: jaka jest rola LGD w pobudzaniu beneficjentów do aktywności oraz wspieraniu ich w procesie skutecznego uzyskania dofinansowania. Analizę aktywności i skuteczności prowadzi się w oparciu o siedem naborów, zrealizowanych przez LGD PN w latach 2009–2014, w układzie czterech działań dostępnych dla beneficjentów w ramach „Wdrażania LSR”. Tymi działaniami są: „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” (z którego korzystać mogli rolnicy, ich małżonkowie i domownicy); „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” (wyłącznie dla podmiotów z sektorów społecznego i gospodarczego); „Odnowa i rozwój wsi” (wyłącznie dla podmiotów publicznych i organizacji pożytku publicznego) oraz „Małe projekty” – dla beneficjentów z wszystkich trzech sektorów na wspieranie inwestycji o niskich kwotach dofinansowania – pierwotnie do 25 000 zł, wtórnie do 50 000 zł (Program Rozwoju... 2009, 2013, Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 lipca 2008). Aktywność w niniejszej pracy rozumie się jako wartość wniosków złożonych w stosunku do limitu finansowego z ogłoszenia o naborze. Skuteczność to wartość podpisanych umów na realizację operacji w stosunku do limitu finansowego z ogłoszenia o naborze (por. tab. 1). LGD PN powstała w sierpniu 2006 r., natomiast do realizacji LSR została wybrana w czerwcu 2009 r. Obecnie obejmuje swym działaniem obszar ośmiu gmin, zlokalizowanych w północno-zachodniej części Wielkopolski, na terenie powiatu międzychodzkiego (gminy wiejskie Chrzypsko Wielkie i Kwilcz oraz gminy miejsko-wiejskie Międzychód i Sieraków) i szamotulskiego (gmina miejska i gmina wiejska Obrzycko oraz gminy miejsko-wiejskie Ostroróg i Wronki). Należy wspomnieć, że dotychczasowe osiągnięcia LGD PN w zakresie oddziaływania na rozwój społeczno-gospodarczy wykraczają poza pośrednictwo w udzielaniu dotacji beneficjentom. Są to:

- a) realizacja innowacyjnych na skalę województwa projektów współpracy z innymi LGD: „Wielkopolskie Wioski Tematyczne” oraz „Notecki Szlak Turystyczny”;

- b) tworzenie i wzmacnianie produktów lokalnych z obszaru objętego LSR;
- c) aktywizacja lokalnej społeczności i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu:
- kobiet na wsi, poprzez współorganizowanie z trzema innymi LGD i Krajową Siecią Obszarów Wiejskich innowacyjnego w skali kraju programu Szkoła Liderów Rozwoju Lokalnego, a także wspieranie funkcjonowania kół gospodyń i stowarzyszeń wiejskich;
  - ludzi młodych, poprzez prowadzenie wolontariatu oraz organizację wydarzeń sportowych;
- d) promocja gmin LGD PN jako obszaru o wysokim potencjale turystycznym podczas wydarzeń międzynarodowych i krajowych, jak również własnych konferencji i cyklicznie organizowanych imprez promocyjnych (Pro-Grant S.C. 2013, Portal internetowy Lokalnej... 2014; Portal internetowy Krajowej... 2014).

W pierwszym kroku postępowania badawczego poddano analizie łączną aktywność i skuteczność beneficjentów w układzie działań. Drugim krokiem jest analiza zmienności aktywności i skuteczności beneficjentów w działaniach, w układzie zrealizowanych konkursów. Pierwsze dwa etapy postępowania badawczego prowadzone są z wykorzystaniem autorskiej metody wskaźników. W trzecim kroku autor dokonuje oceny zróżnicowania przestrzennego aktywności i skuteczności beneficjentów w układzie gmin członkowskich LGD PN. Ostatnim etapem niniejszej analizy jest próba uzasadnienia wykazanego zróżnicowania przestrzennego poprzez wskazanie na różnice w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego, w tym jakości kapitału ludzkiego oraz jakości kapitału społecznego, stanowiących istotne czynniki rozwoju regionalnego (Churski 2008), na które oddziaływać ma tworzenie LGD i wdrażanie przez nie LSR.

Aktywność i skuteczność beneficjentów w ramach „Wdrażania LSR” przez Lokalną Grupę Działania Puszcza Notecka w latach 2009–2014

Beneficjenci LGD PN ze wszystkich trzech sektorów złożyli w okresie 2009–2014 łącznie 266 wniosków o dofinansowanie do Stowarzyszenia (por. tab. 1). Najwięcej – aż 165 aplikacji – wpłynęło w ramach działania „Małe projekty”, natomiast zdecydowanie najmniej złożono w ramach działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” (23 aplikacje, por. tab. 1). Z 266 wniosków złożonych, po dwóch etapach weryfikacji – najpierw w LGD PN przez jej Radę, a następnie w Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) lub UMWW (Ustawa z dnia 7 marca 2007, Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 lipca 2008) – beneficjenci Stowarzyszenia podpisali łącznie 127 umów na realizację projektu (w PROW 2007–2013: umów na realizację operacji, por. tab. 1). Najwięcej – 76 umów – podpisano z UMWW na „Małe projekty”, zaś najmniej, zaledwie 6 umów, podpisano z ARiMR w ramach działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” (por. tab. 1).

Tabela 1. Łączna aktywność i skuteczność w ramach wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju przez LGD PN w latach 2009–2014

Działanie PROW 2007–2013	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	Odnowa i rozwój wsi	Małe projekty	Razem Wdrażanie LSR
Łączna wartość limitów finansowych ogłoszonych naborów wniosków [PLN]	1 602 726,00	1 443 889,50	6 055 105,07	1 908 875,95	11 010 596,52
Liczba wniosków złożonych [szt.]	23	37	41	165	266
Łączna wartość wniosków złożonych w LGD PN [PLN]	1 787 875,00	2 810 676,23	6 965 950,96	3 692 759,08	15 257 261,27
Aktywność beneficjentów w stosunku do łącznego limitu środków finansowych w ogłoszonych naborach	111,55%	194,66%	115,04%	193,45%	138,57%
Liczba podpisanych umów na realizację operacji [szt.]	6	12	33	76	127
Łączna wartość podpisanych umów na realizację operacji [PLN]	535 150,00 (umowy z ARiMR)	782 413,50 (umowy z ARiMR)	5 202 730,00 (umowy z UMWW)	1 450 952,48 (umowy z UMWW)	7 971 245,98
Skuteczność beneficjentów w stosunku do łącznego limitu środków finansowych w ogłoszonych naborach*	33,39%	54,19%	85,92%	78,06%*	72,73%*
Wartość podpisanych umów w stosunku do limitów środków z LSR	66,90%	91,49%	114,31%	96,34%	103,35%

*Nie było możliwe wyznaczenie skuteczności beneficjentów dla ostatniego – VII – naboru wniosków, który objął swym zakresem tylko działanie „Małe projekty” w kwocie limitu 50 000,00 zł (por. tab. 2), z uwagi na fakt, że w momencie przygotowywania pracy dopiero rozpoczęła się weryfikacja wniosków beneficjentów z tego konkursu przez UMWW. W związku z tym skuteczność dla działania „Małe projekty” oraz dla wszystkich działań łącznie została wyznaczona na podstawie sześciu, a nie siedmiu naborów. Niska kwota limitu w ostatnim naborze nie spowodowała by jednak istotnej zmiany rezultatów niniejszej analizy, nawet w przypadku niepodpisania przez beneficjentów żadnej umowy (maksymalnie z 72,73% na 72,40%).

Źródło: obliczenia własne na podstawie niepublikowanych danych LGD PN.

Istotniejszy – relatywny – wymiar aktywności i skuteczności w ramach „Wdrażania LSR”, bada się w niniejszej pracy w odniesieniu do limitów finansowych ogłoszonych naborów wniosków. Dla porównania w LGD obliczenia skuteczności są prowadzone w odniesieniu do budżetu LSR, a ukierunkowane – na badanie stanu realizacji LSR. Zdaniem autora taki sposób analizy w niniejszym badaniu mógłby skutkować błędami interpretacyjnymi w zakresie skuteczności, z uwagi na inne ukierunkowanie niniejszego badania. Należy bowiem wspomnieć, że limity finansowe budżetu LSR podlegają zmianom w drodze aneksu do umowy ramowej z UMWW, zwłaszcza w sytuacji zmniejszania tych limitów wskutek problemów z wydatkowaniem środków. LGD może także ogłosić dodatkowe nabory bądź zwiększyć zakres merytoryczny i finansowy planowanych naborów, zwłaszcza w początkowych latach wdrażania LSR (Tomczak 2009). Wszystko to zależy od podjęcia przez zarząd LGD właściwych działań w odpowiednim momencie, niezwłocznie po wystąpieniu problemów z wydatkowaniem środków. W związku z powyższymi przedstawionymi faktami, po zakończeniu wszystkich naborów wniosków, skuteczność badana sposobem powszechnym w LGD ma oscylować wokół 100% wartości budżetu LSR, aby limity zostały faktycznie zrealizowane (por. tab. 1). W niniejszej pracy proponuje się natomiast autorską wersję prowadzenia analizy, ukierunkowaną na zaprezentowanie specyfiki omawianej interwencji, jak również badanie uwarunkowań sukcesów i problemów dotyczących wdrażania LSR. Dlatego też autor niniejszej pracy poddał rozważaniom jego zdaniem bardziej realny wymiar aktywności i skuteczności w ramach „Wdrażania LSR” – odniesiony do limitów finansowych z ogłoszonych konkursów (por. tab. 1), a nie do budżetu LSR.

Elementem wyjściowym analizy jest wyznaczenie łącznej aktywności i łącznej skuteczności w ramach „Wdrażania LSR” podczas wszystkich siedmiu naborów zrealizowanych w latach 2009–2014, w układzie działań (por. tab. 1). Łączna wartość wniosków złożonych do LGD PN wyniosła 15 257 261,27 zł, co stanowiło prawie 139% całkowitej wartości limitów finansowych z ogłoszonych naborów (por. tab. 1). Należy jednak wskazać wysokie zróżnicowanie w ramach poszczególnych działań. Największym zainteresowaniem cieszyły się działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” oraz „Małe projekty” – w ich ramach złożono łącznie wnioski na kwoty stanowiące odpowiednio 195% i 193% wartości limitów z konkursów (por. tab. 1). Z kolei stosunkowo najniższą aktywność odnotowano w ramach działań „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” oraz „Odnowa i rozwój wsi” – kolejno 112% i 115% wartości limitów finansowych z ogłoszonych naborów (por. tab. 1). Należy jednak przypomnieć, że grupa docelowa beneficjentów tych dwóch działań była ściśle zawężona. W ramach „Wdrażania LSR” beneficjenci końcowi LGD PN podpisali umowy na realizację operacji na łączną kwotę 7 971 245,98 zł (por. tab. 1). Oznacza to, że skuteczność w stosunku do łącznej wartości ogłoszonych naborów wyniosła niecałe 73% (por. tab. 1). Relatywnie najwyższą skutecznością cechowali się beneficjenci w ramach działań „Odnowa i rozwój wsi” oraz „Małe projekty” – podpisano umowy o wartości stanowiącej kolejno 86% i 78% wartości limitów z naborów (por. tab. 1). W ramach tego pierwszego działania z 41 złożonych wniosków podpisano aż 33

umowy na realizację operacji (por. tab. 1), co oznacza, że skuteczność była bardzo wysoka w porównaniu z aktywnością. Z kolei wyraźnie niższą skuteczność należy wskazać w ramach działań „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” oraz „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” – beneficjenci podpisali umowy na łączną kwotę stanowiącą odpowiednio 33% i 54% wartości ogłoszonych konkursów (por. tab. 1). W ramach tych dwóch działań skuteczność była bardzo niska w porównaniu z aktywnością, ponieważ z odpowiednio 23 i 37 złożonych wniosków podpisano zaledwie 6 i 12 umów (por. tab. 1).

Jako przyczynę wysokiej skuteczności w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” należy wskazać fakt, że podmioty publiczne (gminy członkowskie), będące wyłącznym beneficjentem tego działania, najczęściej dysponują wykwalifikowaną kadrą pracowniczą w zakresie pozyskiwania i wydatkowania środków europejskich. Można stwierdzić, że jeżeli podmioty publiczne aplikowały o dofinansowanie, to najczęściej podpisywały umowę na realizację operacji o podobnej wartości jak wartość złożonego wniosku. Z kolei w przypadku „Małych projektów”, wysoka skuteczność jest pochodną wysokiej aktywności beneficjentów. Niska skuteczność w ramach działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” była efektem niskiej aktywności, w czym należy upatrywać jeden z głównych problemów podczas realizacji działania „Wdrażanie LSR”. Zdaniem autora, łączna wartość skuteczności znacznie poniżej 100% limitów z ogłoszonych konkursów jednoznacznie wskazuje na pewne problemy, które wystąpiły w ramach „Wdrażania LSR”. Oznacza bowiem sytuację, w której, aby skutecznie rozdysponować limity budżetowe LSR, Stowarzyszenie musiało ogłosić dodatkowy nabór wniosków (konkurs VII), jak również rozszerzyć zakres merytoryczny i finansowy zaplanowanych wcześniej naborów (III, V i VI).

Uszczegółowieniem powyżej przedstawionej analizy jest wynik badania zmienności aktywności i skuteczności w podziale na siedem konkursów, zrealizowanych przez LGD PN (por. tab. 2). Najwyższy poziom aktywności beneficjentów miał miejsce w naborach IV–VI (lata 2012–2014) i osiągał wartości oscylujące nawet w granicach 300% wartości limitu środków (por. tab. 2). Oznacza to, że beneficjenci składali wnioski opiewające na łączną kwotę aż trzykrotnie przekraczającą limit środków, co świadczy o wysokim poziomie konkurencji między beneficjentami i akcentuje znaczenie właściwej pracy rady LGD PN. Najniższy poziom aktywności wnioskodawców cechował pierwsze dwa nabory wniosków (lata 2009–2010), czyli początkowy okres wdrażania LSR. Najwyższą i najbardziej regularną aktywnością cechowali się beneficjenci w ramach „Małych projektów”, w których w każdym konkursie odnotowano aktywność na poziomie przynajmniej 97% wartości limitu (por. tab. 2). W ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” tylko w I naborze odnotowano aktywność niewypełniającą limitu środków (por. tab. 2). Najbardziej zróżnicowana i w początkowych konkursach najniższa aktywność beneficjentów miała miejsce w ramach działań „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” oraz „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”. Nabór II, a pierwszy dla tych działań, cechował się aktywnością na poziomie zaledwie 22% i 36% kolejno dla obu działań (por. tab. 2). W zakresie skuteczności w ramach „Wdrażania LSR” jej najwyższy poziom miał miejsce w naborze VI (2014), kiedy to łączna wartość podpisanych

Tabela 2. Aktywność i skuteczność w ramach wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju przez LGD PN w układzie zrealizowanych konkursów w latach 2009–2014

Działanie PROW 2007–2013	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	Odnowa i rozwój wsi	Małe projekty	Razem Wdrażanie LSR
Nabór I (2009) – limit [PLN]	brak	brak	1 500 000,00	150 000,00	1 650 000,00
aktywność	–	–	57,28%	96,85%	60,88%
skuteczność	–	–	56,78%	81,41%	59,02%
Nabór II (2010) – limit [PLN]	400 000,00	400 000,00	1 000 000,00	300 000,00	2 100 000,00
aktywność	21,78%	36,46%	111,73%	98,47%	78,37%
skuteczność	0,00%	11,37%	99,39%	68,39%	59,27%
Nabór III (2011) – limit [PLN]	340 433,00	281 702,00	1 651 498,00	376 951,00	2 650 584,00
aktywność	88,03%	143,05%	140,42%	179,93%	139,59%
skuteczność	19,17%	44,35%	94,73%	90,92%	79,13%
Nabór IV (2012) – limit [PLN]	400 000,00	400 000,00	646 891,00	300 000,00	1 746 891,00
aktywność	208,65%	289,94%	172,51%	286,37%	227,23%
skuteczność	50,00%	80,47%	98,37%	66,85%	77,78%
Nabór V (2013) – limit [PLN]	462 293,00	362 187,50	1 131 707,77	583 928,44	2 540 116,71
aktywność	122,54%	304,29%	126,30%	191,12%	165,90%
skuteczność	58,38%	80,10%	91,13%	74,28%	79,73%
Nabór VI (2014) – limit [PLN]	brak	brak	125 008,30	147 996,51	273 004,81
aktywność	–	–	99,99%	344,80%	232,71%
skuteczność	–	–	99,99%	99,09%	99,50%
Nabór VII (2014) – limit* [PLN]	brak	brak	brak	50 000,00	50 000,00
aktywność	–	–	–	176,89%	176,89%
skuteczność*	–	–	–	*	*
Suma naborów ogłoszonych	1 602 726,00	1 443 889,50	6 055 105,07	1 908 875,95	11 010 596,52
aktywność	111,55%	194,66%	115,04%	193,90%	138,57%
skuteczność*	33,39%	54,19%	85,92%	78,06%*	72,73%*

*Nie było możliwe wyznaczenie skuteczności beneficjentów dla ostatniego – VII – naboru wniosków, który objął swym zakresem tylko działanie „Małe projekty” w kwocie limitu 50 000,00 zł, z uwagi na fakt, że w momencie przygotowywania pracy dopiero rozpoczęła się weryfikacja wniosków beneficjentów z tego konkursu, przez UMWW. W związku z tym skuteczność dla działania „Małe projekty” oraz dla wszystkich działań łącznie została wyznaczona na podstawie sześciu, a nie siedmiu naborów (por. tab. 1).

Źródło: obliczenia własne na podstawie niepublikowanych danych LGD PN.

umów wyniosła 99,5% wartości limitu środków. W konkursach III–VI skuteczność wyniosła 78–80%, natomiast w pierwszych dwóch naborach poziom skuteczności był relatywnie najniższy, ponieważ osiągnął 59% wartości limitów. Najwyższą skuteczność w układzie działań należy przypisać podmiotom publicznym w ramach dedykowanego im działania „Odnowa i rozwój wsi”, w którym w naborach II–VI wartość podpisanych umów opiewała na łączną kwotę stanowiącą przynajmniej 91% wartości limitu środków (por. tab. 2). W ramach „Małych projektów”, skuteczność wynosiła regularnie przynajmniej 67% wartości limitu środków (por. tab. 2). Najniższą skuteczność w układzie konkursów odnotowano w ramach działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”, co było poniekąd pochodną niskiej aktywności. W ramach II naboru, a pierwszego dla tego działania, nie podpisano żadnej umowy na realizację operacji, zaś w kolejnych konkursach wartość podpisanych umów nigdy nie osiągnęła 60% wartości limitu środków (por. tab. 2). W ramach działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” znaczny wzrost aktywności przyniósł w rezultacie wzrost skuteczności beneficjentów (por. tab. 2).

Ostatecznym wnioskiem wynikającym z analizy zróżnicowania aktywności beneficjentów jest fakt, że wzrastała ona w kolejnych latach i naborach. Popularyzację ubiegania się o dofinansowanie należy uznać za sukces LGD PN, odnotowany głównie dzięki prowadzonym działaniom o charakterze informacyjno-szkoleniowym i doradczym wśród beneficjentów. Zdecydowanie największym problemem „Wdrażania LSR”, związanym z aktywnością, była bardzo niska aktywność beneficjentów w początkowych konkursach w ramach działań „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” oraz „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”. Należy jednak wspomnieć, że w ramach tego ostatniego działania aktywność zdecydowanie wzrosła w ostatnich dwóch konkursach. Wnioskiem z analizy skuteczności w ramach „Wdrażania LSR” jest fakt, że podobnie jak aktywność również ona wzrastała w kolejnych konkursach, jednakże nie była tak wysoce zróżnicowana jak aktywność. Niska aktywność przekładała się w bezpośredni sposób na niską skuteczność, zwłaszcza w ramach działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”.

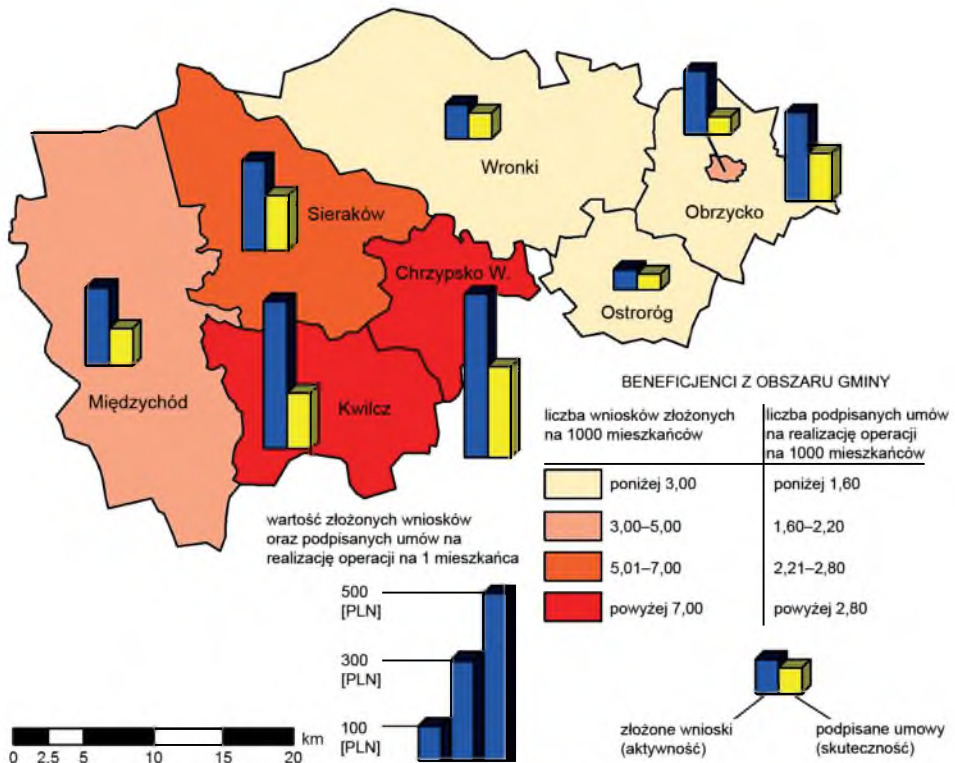
Aktywność beneficjentów w ramach „Wdrażania LSR”, mierzona za pomocą liczby wniosków złożonych na 1000 mieszkańców oraz łącznej wartości wniosków złożonych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, charakteryzuje się wysokim zróżnicowaniem w układzie przestrzennym na obszarze LGD PN (por. ryc. 1). Stosunkowo najwyższym poziomem aktywności cechują się podmioty z obszaru gmin Chrzypsko Wielkie i Kwilcz (odpowiednio 7,9 i 7,0 wniosku złożonego na 1000 ludności oraz 489 i 439 zł wartości wniosków złożonych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, por. ryc. 1). Najniższy poziom aktywności charakteryzuje podmioty z gminy Ostroróg: 1,4 złożonego wniosku na 1000 ludności oraz zaledwie 61 zł wartości wniosków złożonych w przeliczeniu na mieszkańca (por. ryc. 1). Stosunkowo niskim poziomem aktywności w aspekcie liczby wniosków złożonych cechują się także beneficjenci gminy Obrzycko (1,8), zaś w aspekcie wartości aplikacji w przeliczeniu na mieszkańca – z gminy Wronki (103 zł, por. ryc. 1). Skuteczność podmiotów z terenu gmin członkowskich LGD PN bada się za pomocą liczby podpisanych umów na realizację operacji w przeliczeniu na 1000 miesz-

kańców oraz łącznej wartości podpisanych umów w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Względnie najwyższą skutecznością na obszarze LGD PN, podobnie jak w przypadku aktywności, charakteryzują się beneficjenci z gmin Kwilcz i Chrzypsko Wielkie (kolejno 3,2 i 2,9 umowy podpisanej na 1000 mieszkańców, a także 167 zł i 271 zł łącznej wartości podpisanych umów w przeliczeniu na mieszkańca, por. ryc. 1). Również dość wysoka skuteczność w aspekcie finansowym cechuje podmioty z gminy Sieraków – łączna wartość podpisanych umów w przeliczeniu na mieszkańca wyniosła tam 164 zł (por. ryc. 1). Najniższą skuteczność, tak jak w przypadku aktywności, należy przypisać podmiotom z gminy Ostroróg, ale także miasta Obrzycka (kolejno: 1,0 i 1,7 podpisanej umowy na 1000 mieszkańców oraz przede wszystkim zaledwie 48 zł i 51 zł łącznej wartości podpisanych umów w przeliczeniu na mieszkańca, por. ryc. 1). Niska skuteczność podmiotów z miasta Obrzycka, w przeciwieństwie do beneficjentów z gminy Ostroróg, nie wynikała ze szczególnie niskiej aktywności. Poza tym wyjątkiem należy wskazać zgodność pomiędzy poziomem aktywności podmiotów z obszaru danej gminy a poziomem skuteczności tych podmiotów.

Relatywnie wysoka aktywność i skuteczność beneficjentów z obszaru gmin Chrzypsko Wielkie i Kwilcz (por. ryc. 1) wynika przede wszystkim z faktu, że rada LGD PN zawczasu podzieliła środki z działania „Odnowa i rozwój wsi” w równej wysokości dla wszystkich gmin członkowskich. Ta kwestia wydaje się mieć kluczowe znaczenie dla wdrażania LSR, ponieważ środki na „Odnowę i rozwój wsi” stanowiły prawie 60% wartości budżetu działania „Wdrażanie LSR” (Lokalna Strategia... 2013). Niezależnie od tego, czy wszystkie urzędy gmin w pełni wykorzystywały przysługującą im pulę środków, w opinii autora niniejszej pracy ten sposób podziału był niekorzystny dla największych, a korzystny dla najmniejszych liczebnie gmin członkowskich. Gminy najbardziej zaludnione otrzymały bowiem możliwość wykorzystania o wiele niższej kwoty w przeliczeniu na mieszkańca niż gminy najmniej zaludnione. Zdaniem autora, dążąc do zrównoważonego rozwoju całego obszaru, co było przecież jednym z celów LGD PN (Lokalna Strategia... 2013), środki dedykowane podmiotom publicznym powinno się podzielić wprost proporcjonalnie do liczby mieszkańców w danej gminie. Należy domniemywać, że zdecydowanie większe potrzeby inwestycyjne wykazują liczące prawie 20 tys. mieszkańców gminy Wronki i Międzychód aniżeli na przykład zamieszkaana przez 3,5 tys. ludności i o wiele mniejsza powierzchniowo gmina Chrzypsko Wielkie. Innym rozwiązaniem byłoby odejście od równego czy też proporcjonalnego podziału środków z działania „Odnowa i rozwój wsi”, na rzecz całkowitego wyznaczenia kierunków wsparcia poprzez jakość i stopień powiązania wniosków z realizacją celów LSR. Ten ostatni sposób mógłby jednak powodować nadmierną rywalizację pomiędzy urzędami gmin wewnątrz LGD PN, a nawet zniechęcać gminy do członkostwa w Stowarzyszeniu (jeśli nie miałyby one zapewnienia o udostępnieniu środków), zamiast służyć budowaniu kapitału społecznego poprzez rozwój współpracy i trwałego partnerstwa. Z drugiej strony, niską skuteczność podmiotów z miasta Obrzycka należy przypisać przede wszystkim późnemu przystąpieniu tej gminy do LGD PN, w kwietniu 2011 r., już po dwóch zrealizowanych naborach (Lokalna Strategia... 2013), jak również korzystaniu przez mia-

sto Obrzycko wyłącznie z „Małych projektów”. Taka sytuacja znacząco zaniżyła wartość podpisanych umów w przeliczeniu na mieszkańca. Wszystkie pozostałe gminy członkowskie korzystały zarówno z „Małych projektów”, jak i ze sporej wielkości środków, przeznaczonych na „Odnowę i rozwój wsi” (źródło: niepublikowane dane LGD PN). Przyczyn względnie niskiej aktywności i skuteczności beneficjentów z gminy Ostroróg (por. ryc. 1) należy zdaniem autora poszukiwać w braku aktywności podmiotów z sektorów społecznego i gospodarczego. Z gminy tej złożono zaledwie siedem wniosków łącznie w trakcie wszystkich naborów, z których aż sześć złożył sektor publiczny. W sześciu z ośmiu pozostałych gmin w niemal równym stopniu były aktywne podmioty z sektorów społecznego, gospodarczego i publicznego (źródło: niepublikowane dane LGD PN). Należy zatem poszukiwać przyczyny dla tak znaczącego zróżnicowania przestrzennego aktywności i skuteczności, które wystąpiło pomimo prowadzenia przez LGD PN działań informacyjno-szkoleniowych i doradczych dla beneficjentów na obszarze wszystkich gmin członkowskich.

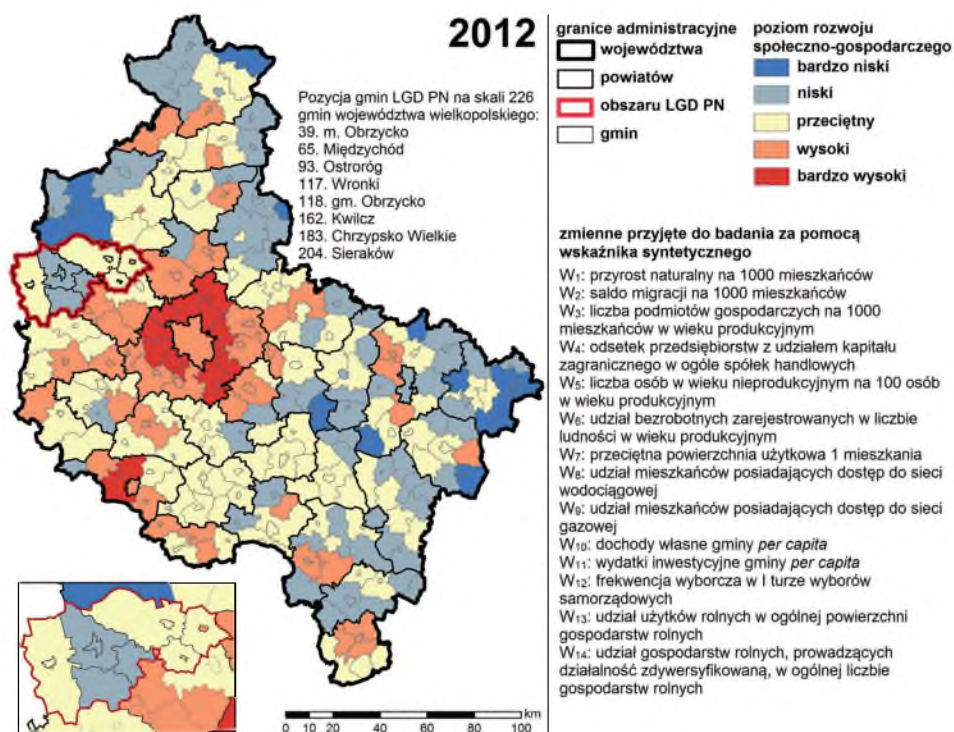
Poszukując uzasadnienia zróżnicowania przestrzennego poziomu aktywności i skuteczności, należy wskazać na różnice w poziomie rozwoju społeczno-gospo-

Ryc. 1. Zróżnicowanie przestrzenne aktywności i skuteczności beneficjentów w ramach „Wdrażania LSR” w układzie gmin członkowskich LGD PN w latach 2009–2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie niepublikowanych danych LGD PN.

darczego gmin członkowskich LGD PN. Podstawą ustalenia poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego gmin była analiza w układzie sześciu jego aspektów (Swyngedouw 1983, Churski 2008), uwzględniających cechy istotne dla oceny zróżnicowania obszarów wiejskich, takie jak: (1) kapitał ludzki, (2) struktura gospodarki i rynek pracy, (3) warunki życia, (4) sytuacja budżetowa gmin, (5) kapitał społeczny oraz (6) sektor rolniczy. Wymienione aspekty rozwoju społeczno-gospodarczego opisano za pomocą zestawu 14 wskaźników (por. ryc. 2). Poziom rozwoju gmin wyznaczono poprzez uszeregowanie ich w pięciu klasach rozwojowych o równej rozpiętości, na skali wszystkich 226 gmin województwa wielkopolskiego (por. ryc. 2), na podstawie wartości wskaźnika syntetycznego Perkala (Kostrubiec 1965, 1982). W rezultacie przeprowadzonego badania należy stwierdzić, że gminy, z których terenu beneficjenci są relatywnie najbardziej aktywni i skuteczni w LGD PN (Kwilcz, Chrzypsko Wielkie, względnie Sieraków, por. ryc. 1), cechują się niskim poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego (por. ryc. 2). Z kolei beneficjenci z miasta Obrzycka, zaliczonego do klasy wysokiego poziomu rozwoju (por. ryc. 2), charakteryzują się prawie najniższym poziomem skuteczności spośród wszystkich gmin LGD PN (por. ryc. 1). Zdaniem autora niniejszej pracy, wyznaczona tendencja może być wbrew pozorom postrzegana pozytywnie.

Ryc. 2. Poziom rozwoju społeczno-gospodarczego gmin LGD PN na tle gmin województwa wielkopolskiego w 2012 r.

Źródło: opracowanie własne.

Jeśli relatywnie najbardziej aktywni i skuteczni są beneficjenci z obszarów o stosunkowo najniższym poziomie rozwoju, a środki europejskie służące realizacji celów rozwojowych są wydatkowane w sposób odpowiedzialny – może to przyczynić się do, co prawda nieznacznego, ale jednak zmniejszenia różnic rozwojowych pomiędzy tymi gminami. Taka sytuacja może mieć miejsce zwłaszcza w zakresie obszarów typowo wiejskich – na przykład zestawiając wiejską część gmin Wronki i Międzychód z gminami Chrzypsko Wielkie czy Kwilcz. Tendencja zróżnicowania przestrzennego implementacji środków PROW 2007–2013, stanowiących część polityki rolnej Unii Europejskiej, potwierdza specyfikę omawianej interwencji, ponieważ jest przeciwna w stosunku do właściwości innej istotnej polityki wspólnotowej – polityki spójności. W ramach polityki spójności obszary o stosunkowo najniższym poziomie rozwoju (peryferia rozwoju) absorbują środki europejskie w zdecydowanie niższym stopniu niż obszary polaryzacji rozwoju – o relatywnie najwyższym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego (Churski i in. 2014).

Uszczegółowieniem badania przyczyn zróżnicowania przestrzennego aktywności i skuteczności beneficjentów jest próba uzasadnienia tego zróżnicowania poprzez wskazanie na różnice w jakości kapitału ludzkiego i społecznego poszczególnych gmin LGD PN. Jakość kapitału ludzkiego jest obecnie najważniejszym rodzajem kapitału dla zaistnienia procesów rozwojowych, natomiast jakość kapitału społecznego jest czynnikiem rozwojowym ściśle powiązaniem z działalnością organizacji pozarządowych (Churski 2008), a więc podmiotem niniejszej analizy. Jakość kapitału ludzkiego badano za pomocą wskaźników przyrostu naturalnego i salda migracji oraz struktury ludności według płci i wieku, natomiast jakość kapitału społecznego – za pomocą wskaźnika liczby organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców oraz frekwencji w wyborach powszechnych. Wysoką jakością kapitału ludzkiego cechuje się gmina Kwilcz, z której terenu podmioty są najaktywniejsze i najskuteczniejsze w LGD PN (por. ryc. 1). Obszarem o stosunkowo niskiej jakości kapitału ludzkiego jest gmina Wronki, z której beneficjenci są względnie mało aktywni (por. ryc. 1). Poziom aktywności i skuteczności beneficjentów z gmin LGD PN jest więc w pewien sposób uwarunkowany jakością kapitału ludzkiego w danej gminie. Należy jednak nadmienić, że wyjątkiem od tej reguły jest gmina Chrzypsko Wielkie, cechująca się umiarkowaną jakością kapitału ludzkiego, podczas gdy beneficjenci z jej obszaru są stosunkowo wysoce aktywni i skuteczni (por. ryc. 1). Najwyższą jakością kapitału społecznego charakteryzują się gminy Chrzypsko Wielkie i Kwilcz, z których terenu beneficjenci są relatywnie najaktywniejsi i najskuteczniejsi (por. ryc. 1). Jednakże beneficjenci z gminy Międzychód, cechującej się względnie niską jakością kapitału społecznego, wcale nie są szczególnie mało aktywni czy też mało skuteczni (por. ryc. 1). Można zatem stwierdzić, że wysoka jakość kapitału społecznego w danej gminie oddziałuje stymulująco na aktywność i skuteczność podmiotów z jej obszaru w zakresie ubiegania się o dotację w ramach „Wdrażania LSR”, jednakże niska jakość kapitału społecznego nie jest podstawową przyczyną niskiej aktywności i skuteczności.

Wnioski

Podsumowując, elementem wdrażania LSR o wysokiej aktywności i skuteczności były działania „Odnowa i rozwój wsi” oraz „Małe projekty”, natomiast niską aktywnością i skutecznością cechowały się działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” oraz „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”. W sytuacji niskiej aktywności rada LGD PN nie była w stanie wybierać pomiędzy aplikacjami, spełniającymi cele LSR w największym i najmniejszym stopniu. Poza tym, aby skutecznie rozdysponować zakładane środki, zarząd LGD PN był zmuszony rozszerzyć zakres planowanych konkursów. W przeciwnym razie środki niewykorzystane zostałyby utracone, a w celu zachowania parytetów budżetowych obniżeniu uległaby też kwota przeznaczona na funkcjonowanie LGD (Tomczak 2009), co zmniejszyłoby efektywność działania LGD PN. Warto natomiast zauważyć wzrastającą w czasie aktywność i skuteczność w ramach „Wdrażania LSR”, co zdecydowanie jest sukcesem LGD PN, uzyskanym w głównej mierze dzięki podejmowanym działaniom informacyjno-szkoleniowym oraz promocyjnym, prowadzonym również w sposób niebezpośredni, związany z aktywizacją społeczności. Wartą uwagi kwestią jest wysoki stopień zróżnicowania przestrzennego aktywności i skuteczności, wynikający między innymi z przyjętego podziału środków dla podmiotów publicznych w ramach „Odnowy i rozwoju wsi”, ale także z niewystarczającej aktywności podmiotów z pozostałych sektorów w innych działaniach. Względnie najbardziej aktywni i skuteczni są beneficjenci z gmin o relatywnie najniższym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego, co potwierdza specyfikę omawianej interwencji i może prowadzić do uzyskania pozytywnego efektu – zmniejszania różnic rozwojowych pomiędzy gminami. Wysoka jakość kapitału ludzkiego i kapitału społecznego może być jedną z przyczyn wysokiej aktywności i skuteczności beneficjentów z danego obszaru w ramach „Wdrażania LSR”. Z pewnością jednym z zadań LGD PN w kolejnych latach powinno być kontynuowanie działań, przyczyniających się do budowania kapitału społecznego na jej obszarze, ze szczególnym uwzględnieniem gmin o niższej jakości tego kapitału. Jednym z wyzwań na kolejną perspektywę finansową będzie oddziaływanie na rzecz wyższej aktywności i skuteczności w ramach działań dedykowanych podmiotom społecznym i gospodarczym, w tym rolnikom na dywersyfikację ich źródeł dochodu.

Literatura

- Bajek P., Chmielewska-Gill W., Giejbowicz E., Jaworowska A., Poślednik A., Wołek T. 2007. WPR. Nowoczesna polityka rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich. Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA, Warszawa.
- Churski P. 2008. Czynniki rozwoju regionalnego i polityka regionalna w Polsce w okresie integracji z Unią Europejską. Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań.
- Churski P., Perdał R., Borowczak A. 2014. Zróżnicowania rozwojowe na poziomie lokalnym a absorpcja środków polityki spójności – wyzwania krajowej polityki rozwoju. [W:] A. Kukliński, J. Woźniak (red.), Przyszłość wolności. Wymiar krajowy – regionalny – międzynarodowy. Biblioteka

- Małopolskiego Obserwatorium Polityki Rozwoju, VII. Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków, s. 279–316.
- EU Budget 2013. Financial Report. 2014. Unia Europejska, Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich, Luksemburg.
- Gierulska J., Augustynowicz M. 2009. Podejście Leader w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa.
- Katalog LGD – Lokalne grupy działania i ich działalność na obszarach wiejskich. 2012. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa.
- Kostrubiec B. 1965. Klasyfikacja dynamiczna i wielocephowa województw Polski. [W:] Z badań nad strukturą przestrzenną Gospodarki Narodowej Polski. Biuletyn KPZK PAN, 35: 28–49.
- Kostrubiec B. 1982. Taksonomia numeryczna w badaniach geograficznych. Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław.
- Krajowy Plan Strategiczny Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013. 2009. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa.
- Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia „Puszcza Notecka”. 2013. Wersja ujednolicona po zmianach z dnia 12.11.2013 r. Stowarzyszenie „Puszcza Notecka”, Międzychód.
- Peters R. (red) 2012. Przegląd Obszarów Wiejskich UE, 11, Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich, Luksemburg.
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013. Materiał informacyjny. 2009. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa.
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (PROW 2007–2013). 2013. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa.
- Pro-Grant S.C. 2013. Raport z ewaluacji Lokalnej Strategii Rozwoju oraz funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenia „Puszcza Notecka”. Stowarzyszenie „Puszcza Notecka”, Międzychód.
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 maja 2008 r. w sprawie szczegółowych kryteriów i sposobu wyboru lokalnej grupy działania do realizacji lokalnej strategii rozwoju w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (Dz.U. z 2008 nr 103, poz. 659).
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 lipca 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (Dz.U. z 2008 r. nr 138, poz. 868).
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) (Dz.U. L 277 z 21.10.2005 z późn. zm.. Tekst jednolity z 2011 r.).
- Stankiewicz D. 2011. Wspólna polityka rolna. [W:] G. Gołębiowski (red.), Przewodnik poselski. Polityki unijne. Biuro Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu, Warszawa, s. 7–23.
- Swyngedouw E. 1983. Regionaal ongelijke structuren in Vlaanderen: een theoretische en empirische benadering. [W:] L. Albrechts (red.), Regionale ontwikkeling: raakvlak tussen ruimtelijke en economische planning. Uitgeverij Acco, Leuven, s. 101–174.
- Tomczak Ł. 2009. Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja w ramach osi 4 Leader Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa.
- Ustawa z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz.U. z 2007 r. nr 64, poz. 427 z późn. zm.. Tekst jednolity z 2013 r.).
- Portal internetowy Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich – województwo wielkopolskie (<http://wielkopolskie.ksow.pl/>; dostęp: 25.04.2014).
- Portal internetowy Lokalnej Grupy Działania Puszcza Notecka (<http://www.puszczanotecka.org/>; dostęp: 4.11.2014).

The activeness and the effectiveness of the final beneficiaries under implementation of the local development strategy, by Local Activity Group in Poland, based on the LAG Puszcza Notecka Association

Abstract: The aim of this article is to analyze the activeness and the effectiveness of the final beneficiaries in the implementation of the activities under the Local Development Strategy implementation, by the Local Activity Group Puszcza Notecka Association. This Association is working as part of the 4th Priority Axis “Leader”, of the Rural Development Programme for 2007–2013 in Poland. The final beneficiaries are the entities obtaining an co-funding through the LAG. Article lays emphasis on the analysis of the variability in activeness and effectiveness of implementation of the Local Development Strategy in system of calls for proposals, which were published by LAG Puszcza Notecka in the years 2009–2014. The analysis also contains the assessment of a spatial dispersion of activeness and effectiveness in a territorial division of communities, associated in LAG Puszcza Notecka. The results are collated with the level of socio-economical development, including a diversity of quality of the human and social capital in researched area. The issues and the successes of implementation of the Local Development Strategy were exhibited in the article too.

Key words: Common Agricultural Policy of the European Union, Rural Development Programme, Local Activity Group, Local Development Strategy, European Union Funds